

La nova casa de Ca la Dona, Barcelona

SANDRA BESTRATEN, CÀTEDRA UNESCO DE SOSTENIBILITAT - UPC

TALLER PARTICIPATIU A LA SEU ACTUAL DE CA LA DONA

Sandra Bestraten és arquitecta per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona des de 2001 i des de 2003 és professora de l'ETSAB on imparteix les matèries "Habitatge i Cooperació" i "Tecnologies de Baix Cost" en el marc de la CÀTEDRA UNESCO DE SOSTENIBILITAT DE LA UPC. Participa activament en diferents grups de la universitat, col·labora amb la Càtedra d'Accessibilitat de la UPC i és membre del Consell del Centre de Cooperació per al Desenvolupament CCD-UPC. És presidenta de l'associació Universitat sense Fronteres i co-directora amb l'arquitecte

Emili Hormías de programes de cooperació al desenvolupament a països com Bolívia, Colòmbia o Sàhara Occidental. Entre els projectes més importants cal destacar la Universitat Indígena de la Chiquitania a San Ignacio de Velasco, Bolívia. Arquitecta liberal des de l'any 2001, des del despatx BESTRATEN HORMIAS ARQUITECTURA, desenvolupa projectes amb criteris de sostenibilitat arquitectònica, social i ambiental. Durant la seva trajectòria professional ha rebut diversos premis.

GÈNERE I REHABILITACIÓ: LA NOVA CASA DE CA LA DONA

Res no fa pensar que, molt a prop de la plaça de la Catedral, al carrer Ripoll 25, darrera una façana anònima s'amaguen segles d'històries. Fins fa pocs anys, el mateix edifici esperava per ser enderrocat però la descoberta de cinc arcades d'un dels dos aqüeductes que alimentaven la Barcino romana, va recuperar l'interès per l'immoble.

Davant de la casa, només la gran arcada amb les seves portes de fusta envellides ens obre els ulls al passat: un possible palau que durant el segle XV va acollir la seu de l'antiga Universitat medieval de Barcelona, depenent del Consell de Cent, sobreviu al pas dels segles. A l'interior de la planta baixa els espais són diàfans i unes arcades gòtiques s'esforcen a mantenir l'edifici enlaira, sense tocar a terra. A la façana posterior, l'edifici s'entrega a la natura i al sol en un jardí romàntic que il·lumina les pedres. Si parem atenció escoltarem les veus de totes les dones que durant segles han alimentat la història de la nostra ciutat. Aquesta és la nova casa de Ca la Dona.

LA CASA DE TOTES

La rehabilitació de l'edifici s'enfoca com un procés participatiu on les dones i entitats de Ca la Dona puguin prendre decisions en la definició d'una arquitectura de i per a les persones. El procés d'integració activa en el disseny es fonamenta en l'ús d'un

llenguatge comú entre sòcies i projectistes. Aquest llenguatge sorgeix dels somnis, d'escoltar les inquietuds, de plasmar les idees i de reconèixer la nova casa amb les seves vivències i les seves cicatrius. I així, poc a poc es va modelant la maqueta de l'edifici, que va adoptant volumetria, agafant mida, donant sentit als espais. Els somnis es poden tocar.

La coordinació del procés de disseny participatiu es realitza en el marc d'un conveni entre Ca la Dona i la Universitat Politècnica de Catalunya. Des de la universitat hem desenvolupat un projecte docent per al segle XXI, que busca el vincle entre l'arquitectura i la seva dimensió social. La Càtedra UNESCO de Sostenibilitat és l'encarregada de dinamitzar aquest procés amb un equip de dones arquitectes que tinc el plaer de coordinar com a professora de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona.

UNA CASA PER DONES

Les pautes del disseny de la configuració de la casa tenen com a criteris essencials el gènere i les seves necessitats directes, que es parametritzen en la memòria i la modernitat. Una casa que recorda les històries de moltes dones anònimes conservant aquelles troballes arqueològiques que, com els pous, els forns i molts elements de la història de Barcelona, són la memòria íntima del treball mil·lenari de la dona. Hem deixat la porta oberta a la imaginació, conservant unes escales que s'endinsen terra

LA NOVA COBERTA DURANT LA CONSTRUCCIÓ

avall buscant potser la fredor d'una bodega. Estarà allà, acompanyant-nos, recordant-nos l'esforç de cadascuna de les dones que abans hi han passat. Una casa moderna per a la dona d'avui, amb voluntat de crear vincles entre totes les accions empreses des de Ca la Dona. Per desenvolupar aquesta activitat en xarxa l'arquitectura ha de ser flexible i dinàmica, i desenvolupar espais polivalents i oberts, compartits i fàcilment connectables, exemplificant una forma de treball en horitzontal. En general, un edifici sense jerarquies, que permeti que totes puguem trobar l'espai adequat per a qualsevol activitat que pugui sorgir. En aquest treball en xarxa, la secretaria, situada a la planta primera, esdevé un espai estratègic: és el punt d'acollida i informació, alhora que lloc de treball estable i de contacte dels grups.

A la planta primera també trobem altres espais socials com la sala d'actes, l'espai de trobada, àrees de treball, de reunió i una zona destinada al joc dels infants que afavoreix l'activisme de les seves mares. En aquesta planta també trobem el gran armari de totes, com element de dinamització de la trobada entre les diferents associacions. A mesura que pugem en alçada la casa es dota d'intimitat, amb espais per al treball corporal i altres punts de reunió.

UNA CASA DE LA CIUTAT

La casa obre les portes de la planta baixa a tota la ciutadania amb l'objectiu d'apropar a tothom el missatge i la història del feminisme. A la planta baixa trobem el Centre de documentació, al qual s'accedeix des d'una sala de rebuda polivalent que donarà cabuda a exposicions i farà difusió d'activitats diverses a la ciutat. Tot i ser una rehabilitació, tots els espais seran accessibles per a persones amb diversitat funcional.

La façana oest de l'edifici es tindrà de violeta per donar un toc de llum femenina al gris de la ciutat. Un badalot de vidre en planta baixa permetrà reflectir les arcades de l'aqüeducte romà reconstruint la imatge del què havia estat, fent-lo arribar quasi fins a la muralla, donant més relleu a les troballes arqueològiques. El nou badalot d'escala es desmaterialitza en una caixa de vidre que deixa entrar els colors del feminisme fins a l'entrada de la planta baixa, il·luminant l'escala de volta a la catalana que ens enlaira fins a la coberta. A dalt, un nou espai obert de trobada ens regala una mirada inèdita a la ciutat.

UNA CASA DEL MÓN

El compromís de les dones amb el món es fonamenta en fer de casa seva un referent d'una nova forma d'entendre l'arquitectura i la construcció. El projecte constructiu es fonamenta en l'aplicació de criteris innovadors de sostenibilitat. La consolidació es-

DEBAT DEL PROJECTE DURANT UNA DE LES REUNIONS AMB LES ENTITATS

tructural que garanteix l'estabilitat en el nou ús com equipament s'ha resolt utilitzant un material de baix impacte ambiental, com és la fusta amb panells contralaminats KLH. Aquesta solució ha permès introduir la prefabricació a la rehabilitació però des de la sensibilitat cap a l'edifici, amb un material càlid com la fusta, que pesa 4 vegades menys que solucions convencionals basades en l'ús del formigó. Aquest fet descarrega els murs, permet que aquests, en general, puguin continuar fent la seva funció estructural i redueix els reforços en els fonaments.

Les solucions de tancament de façana i coberta busquen resoldre el confort amb sistemes d'arquitectura passiva, amb aïllaments superiors als estàndards amb materials naturals de la

nostra terra, com el suro, i controlant els ponts tèrmics. Aquestes solucions es reforçaran amb fonts d'energia netes, com la geotèrmia, i permetran reduir consums energètics de l'edifici, per tant, disminuir les emissions de CO₂ a l'atmosfera en un compromís ferm de les dones amb el canvi climàtic i amb el conjunt de la humanitat. Però el valor d'aquest projecte no està només en l'optimització dels recursos, sinó en el valor intangible del procés participatiu de gènere com a eina transformadora de la societat, d'un feminisme constructiu, social, compromès amb tota la societat i un referent per al món, per a la ciutat, per a nosaltres mateixes.

Gràcies a totes les dones que l'haurem fet possible.

PLANTA PRIMERA

PLANTA BAIXA

COL·LOCACIÓ D'UN ELEMENT DEL FORJAT